

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 18.

Ljubljana, 16. kimovca 1891.

XXXI. leto.

Vsebina: Deželna učiteljska konferencija. — Lj. Stiasny — Kamnik: Črkovanje na slovenskih šolah. J. Marn: Knjiga Slovenska. — Listek. — Naši dopisi: Iz državnega zbora. — Od Kolpe. — Iz litijskega okraja. — Iz kranjskega okraja. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Deželna učiteljska konferencija.

II.

Predvečer.

Težko smo čakali kranjski učitelji dné, ko se po 13letnem prestanku zopet zberemo k skupnemu posvetovanju o težnjah domače šole, o didaktično-pedagogičnih vprašanjih in o gmotnih razmerah stanú, kateremu gre vsa pozornost in podpora tako na merodajnih mestih, kakor tudi od strani našega milega naroda.

Zaželjeni dan (1. kimovec) je prišel in voljeni odposlanci in mnogi drugi napredni tovariši prihiteli smo od vsih krajev lepe domovine naše v slovensko prestolnico. Nad sto tovarišev si je podalo bratsko roko pri veselem svidenju in obnavljala so se stara prijateljstva ali pa zvezala nova, kar je osobito na predvečer v gostilni „pri Zvezdi“ bilo videti, kjer smo se na poziv „Slov. učit. društva“ prvič sešli. Tu je bilo vse živo in naudušeno, in kaj tudi ne?

Vsakdo je imel polno torbo novic, vsak globoko vrečo željâ, a drugi zopet velik koš pritožb o ranah našega šolstva in pravnih razmerah učiteljskega osobja.

Ko se na ta način nekoliko časa prav prijateljski pogovarjamo, vstane gospod nadzornik Žumer ter nasvetuje, da bi si izvolili predsednika, ki bi imel nalog, voditi pogovore tega večera in predlaga v ta namen g. prof. Levca.

Predlog je bil z burnim odobravanjem in živio-klici soglasno vsprejet, v dokaz, kako zelo priljubljen je gospod profesor Levca med slovenskim učiteljstvom, koje mu je iz dna srca hvaležno za njegovo veliko zanimanje, trud in delovanje na ljudsko-šolskem polji.

Izvoljeni predsednik se lepo zahvaljuje za izkazano mu čast in zaupanje ter otvori in vodi posvetovanje s prirojeno mu govorniško spretnostjo in izkušnostjo. Zaznamovala sta se zapisnikarja in člani stal-

nega odbora ter naznanili posamezni navsveti, poslani gospodu deželnemu šolskemu nadzorniku. Po resnem tem delu slišali smo tudi par prav lepih napitnic na g. predsednika, na zbrano učiteljstvo itd. in gg. pevci prepevali so nam pa priljubljene domače in narodne pesmice.

III.

Prvo glavno zborovanje.

V dan prvega zborovanja je bila ob 9. uri pri sv. Jakobu slovesna pėta sv. maša, kojo je daroval vodja in član c. kr. dež. šolskega svėta, prečastiti g. Tomo Zupan z asistenco, koje so se udeležili p. i. gg. člani visokega c. kr. dež. šolskega svėta, gg. delegatje in mnogo družega občinstva. Petje je oskrbel g. L. Belar s svojim zborom prav izborno, za kar mu gre neomejeno priznanje in zahvala.

Točno ob 10. uri se je začelo zborovanje v redutni dvorani. Prisotnih je bilo 44 delegatov in nadzornikov. Zbor je počastil s svojo navzočnostjo preblagorodni gospod deželni predsednik baron W i n k l e r, gospod deželni glavar O. Detela in p. i. gg. člani deželnega šolskega svėta.

Prvomestnik skupščine, gospod deželni šolski nadzornik J. Š u m a n, otvorivši zborovanje, pozdravi prav prijazno vse člane konferencije ter pravi, da je sedaj tretjič, od kar velja sedanja državna uredba ljudskega šolstva, da so se odposlanci učiteljstva zbrali v posvetovanje. Bilo je to leta 1874. in 1878. Prej določena doba treh let se je raztegnila na šest let in po preteku tega časa bi morala konferencija že sklicana biti.

V prav lepih besedah pozdravlja vse došlece in se zahvaljuje gospodu deželnemu predsedniku ter deželnemu glavarju, da sta blagovolila zborovanje počastiti s svojo prisotnostjo; istotako pozdravlja častne goste, člane dež. šolskega svėta in deželnega odbora. Potem se spominja svojega prednika, ki je zaslužno deloval za povzdigo kranjskega šolstva ter prosi, da se mu ohrani hvaležen spomin. Sklicujoč

se na razpis naučnega ministerstva z dnė 8. vel. travna 1872. l. (§ 12) omenja naloge deželne konferencije, po kateri ji pripada pravica, nova vprašanja v povzdigo in popolnitev šolstva razpravljati in dognati. Nadalje izraža nado, da se bodo obravnave stvarno vršile in zvesto opirale na zakonite določbe. Poudarjajoč veliki pomen učiteljskega stanu za državo in za človeštvo sploh in navdušujoč zbrane, da hodijo po postavnih potih, vabi vse prisotne, najvišjemu pokrovitelju šolstva, presvetlemu cesarju zaklicati trikratno „slavo“, čemur vsi zbrani burno pritrldijo.

Na to povzame g. deželni predsednik baron W i n k l e r besedo ter reče:

„Došli ste sem z blagim namenom, da se posvetujete o sredstvih za povzdigo šolstva. Ker se mi vidi, da je učiteljstvo volilo najboljše moči v ta zbor, torej iskreno pozdravljam „cvet učiteljstva“. Dalje naglašja, da so izvestno vsi prošinjeni najboljšega duha in da more z zadoščenjem konstatirati, da se kranjsko učiteljstvo po točnem spolnovanji svojih dolžnostij odlikuje. On upa, da se bode tudi zboru dana naloga dobro posrečila. Učna uprava se bode zanimala za sklepe in bode posredovala, da se bodo izveli v okviru obstoječih zakonov. Zato želi zboru najboljšega uspeha! (Prisotni odzdravijo mu z gromovitimi živio-klici.)

Gospod deželni glavar O. Detela pozdravlja v imenu deželnega zastopa vse zborovalce ter naglašja, da blagor naroda sloni tudi na trudoljubivosti učiteljstva, zato treba, da ga vsi faktorji vrlo podpirajo; tudi deželni odbor bode s pazljivostjo sledil razpravam in sklepom deželne konferencije. Sklepa z željo, da bi posvetovanje prineslo domovini obilo sadú in prida.

Gospod predsednik imenuje svojim namestnikom g. šolskega svėtnika B. H r o v a t h a. Zapisnikarjema se izvolita na predlog g. prof. Levca vsklikom gg. delegata Petrovec in Ribnikar, katera zavzmeta na poziv predsednika svoj prostor.

V tem, ko se prestopi na 4. točko vspo-

reda: volitev stalnega odbora, stavi g. dr. Romih nujni predlog: „Deželna učiteljska konferencija izraža Njegovemu Veličanstvu najponižnejšo udanost“. Gospod prvomestnik se naprosi, da izposluje, naj g. deželni predsednik to vest na Najvišjem mestu blagovoljno naznani. Nasvèt bil je seveda radostno in z živio-klici vsprejet in g. deželni predsednik se v imeni vlade zahvali za lojalni izraz ter obljubi, da bode tej želji z veseljem ustregel.

Na to predava g. dr. F. Zupanec „o šolski higijeni“. V popularno sestavljenem izvrstnem svojem govoru razjašnjeval je, g. poročevalec jako korenito in obširno vse nevarnosti, koje preté zdravju šolske mladine in razpravljal tudi o sredstvih in potih, kako more učitelj skrbeti za zdravje izročeni mu otrok. Kot strokovnjak je navajal toliko mičnih podrobnostij osobito o tem, kako se boleznj v šoli po otrocih raznašajo, da lajiki navadno vse to prezirajo, kar utegne za zdravstvo med mladino in v šolski občini res opasno postati. Vsak stavek nam je kaj novega povedal, tako, da je bilo res težko slediti g. doktorju in si hraniti v spominu lepo razvrščeno tvarino. Sklenil je svoja praktična navodila z nekaterimi razjasnili o kratkovidnosti in kazal, kako treba učiteljstvu spoznavati moči vida in kako se kratkovidnost pravilno presoja.

Skupščinarji so poslušali poučno in strokovnjaški sestavljeno berilo jako pazno ter izrekli g. poročevalcu, ki si je stekel s tem predavanjem veliko zaslugo, svoje priznanje in svojo zahvalo, z burnim odobravanjem. Ves govor je dovel konferencijo in poslušalce do prepričanja, da ga je treba temeljito proučiti, ako se hoče v zdravstvenem oziru v šoli kaj izdatnega storiti, in prav radi tega predlaga delegat g. dr. Romih, da se govor g. dr. Zupanca natisne ter razdeli med vsa šolska vodstva, da bi mogli teh nasvetov okoristiti se vsi učitelji, kar se seveda soglasno vsprejme, odbor se pa poveri, da stavi definitivne predloge o nasvetih.

Pametno bi bilo tudi, da bi se to počulo razposlalo tudi vsem krajnim šolskim svétom, kajti ti bi v prvi vrsti morali vedeti, kaj sme in kaj ne sme v šoli biti. Kaj pomaga, ako učitelj pozna vse nevarnosti, preteče zdravju šolske mladine, ako pa jih nekateri krajni šolski svéti prezirajo, če tudi jih učitelj s prstom kaže pri vsaki priliki.

Med predavanjem g. dr. Zupanca vršila se je volitev odbora po listkih in predno se je pričela, nasvetuje g. nadzornik Žumer, da bi po želji mnogih bilo umestno, voliti 15 članov v odbor, da bi bili vsi šolski okraji v njem zastopani, a g. prvomestnik se gledé na obstoječi, še veljavni opravljeni red ne strinja s tem nasvetom, kajti po njem more biti le 9 odbornikov. Izdelati bi se moral nov opravljeni red ter sprejeti novo določilo gledé števila odbornikov. Vsled tega predlagatelj svoj nasvèt umakne. Prvomestnik potem pozove zborovalce, da zapišejo na listke 9 odbornikov. Glasovi so se cepili tako, da je bilo treba ožje volitve, ker so dobili absolutno večino glasov, t. j. 21 od 41. pri prvi volitvi samo gg. dr. Romih 35, prof. Levec 32, Žumer 30, Gabršek 29, Papler 21, Šetina 21. Gg. Bezljaj, Ribnikar in Letnar so bili izvoljeni pri ožji volitvi ter je dobil prvi 29, drugi 28 in tretji pa 21 glasov.

Po končani volitvi izročili so mnogi delegatje samostalne svoje predloge g. prvomestniku, da jih predloži odboru in potem je sklenil g. prvomestnik prvo glavno zborovanje, določivši na 3. uro popoldne odborovo sejo in drugo glavno zborovanje pa na drugi dan (2. kimovca) ob 9. uri popoldne.

IV.

V deželnem muzeju.

Ob sklepu prvega glavnega zborovanja naznani g. prvomestnik, da so gg. delegatje, ki so popoldne prosti in drugi gg. učitelji povabljeni ob 3. uri popoldne ogledati si zbirke v deželnem muzeji.

Učiteljstvo je radostno pozdravilo to vabilo in se mu z veseljem odzvalo, tembolj, ker jih je bilo mnogo vmes, kojim zaradi prevelike oddaljenosti od deželne stolice do sedaj še nikdar ni bila prilika dana, ogledati si te zanimive zbirke v novem muzeji. Takoj ob določeni uri pričeli smo se zbirati v krasnem deželnem poslopji in g. Schulz razkladal nam je iz prijaznosti prav zanimivo vse razstav-

ljene predmete in oddelke. Bodi mu na tem mestu v imeni učiteljstva izražena najto-plejša zahvala na njegovi prijaznosti!

Tudi pohod deželnega muzeja „Rudolfinuma“ ostal nam bode v spominu in vsakdo bode vedel mnogo povedati doma o starinskih zanimivostih itd. *) (Dalje pr.)

*) Da bode naše poročilo bolj popolno, prosimo gg. referente, da nam prav ob kratkem (na dopisnici) naznanijo vzroke, s katerimi so svoje predloge utemeljevali.

Ured.

Črkovanje na slovenskih šolah.

Ta metoda se prične s priučitvijo abecede. To je prvo mleko, s katerim se re-dijo v šolo stopivši otroci. Gotovo zoperna pijača! — Pri tej metodi se seznanj otrok s črko, predno pozna glas, torej pred z znamenjem kot z zaznamovano rečjo. Prične se torej s tem, s čimur bi se moralo jenjati pri pouku.

Črkovanje mori duh ter je nezdravo. Prav lahko ga zavržemo. Tudi z najboljšo voljo prav težko pri njem dobimo kako dobro stran. Ako bi hoteli poudarjati, da se doseže plodonosen pravopisni pouk le s črkovanjem, bi to bilo le dokaz pred-sodkov ali pa premalega znanja boljših metod branja.

Kakor poročata Dionyz 30. l. po Kr. in Kvintilijan 40. l. po Kr., glaskovali so že Grki in Rimljani ter glaskovanju pridružili pisanje. Preseljevanje narodov odplavilo je vendar to dobro metodo. Ra-bilo se je le nenaravno črkovanje.

Prvi poskus k metodiki branja je na-redil l. 1529. Valentin Ickelsamer v svojem spisu „Von der rechten weys, lesen zu lernen“. V tem spisu predlaga črko-vanje odstraniti ter zahteva črke razlagati po pomenu in po glasu. Ickelsamerju so sledili Ratich, Komenski, Vensky, Rousseau, Basedow in Pestalozzi. — Neznano je, koliko so vplivala blago-dejna prizadevanja omenenih pisateljev na

slovensko šolstvo. Saj je bilo takrat še malo slovenskih šol.

Nova doba je za slovenske ljudske šole napočila s cesarico Marijo Terezijo. Ta blaga cesarica, ki je osobito v zadnji tretjini svojega vladanja vpeljala najrodo-vitnejše in najvažnejše reforme, ustanovila je avstrijske ljudske šole. Generalni di- rektor šolstva je bil iz Šlezije poklicani Janez pl. Felbiger. Le-ta izdela „All-gemeine Schulordnung“ za vse normalne, glavne in trivijalne šole. V vsaki deželi naj se ustanovijo normalne, v mestih glavne, a v vseh ostalih župnijah pa trivijalne šole. — Na Dunaji se je že l. 1771. otvorila prva normalna šola. Felbiger jo je pre-osnoval po svojem. Te normalne šole so se morali nekaj časa udeležiti vsi, kateri so hoteli učiteljevati na drugih normalnih šolah, tako iz Kranjskega deželni nad-zornik Blaž Kumerdej. Prostovoljno se je je udeležil za šolo zelo vneti vodja šolstva na Kranjskem Ivan N. grof Ed-ling. — Druge normalne šole pa so zopet skrbele, da so se izučili v novi metodi učitelji, ki so hoteli poučevati na glavnih in trivijalnih šolah.

Felbigerjeva glavna navodila so bila: 1.) Mladina naj se poučuje ne samo posamezno, ampak večinoma skupno; 2.) Prepričati se mora s pridnim izpraševanjem, ali so učenci razumeli pouk; 3.) Pri rečeh, katere se mora na pamet zaponniti, mora